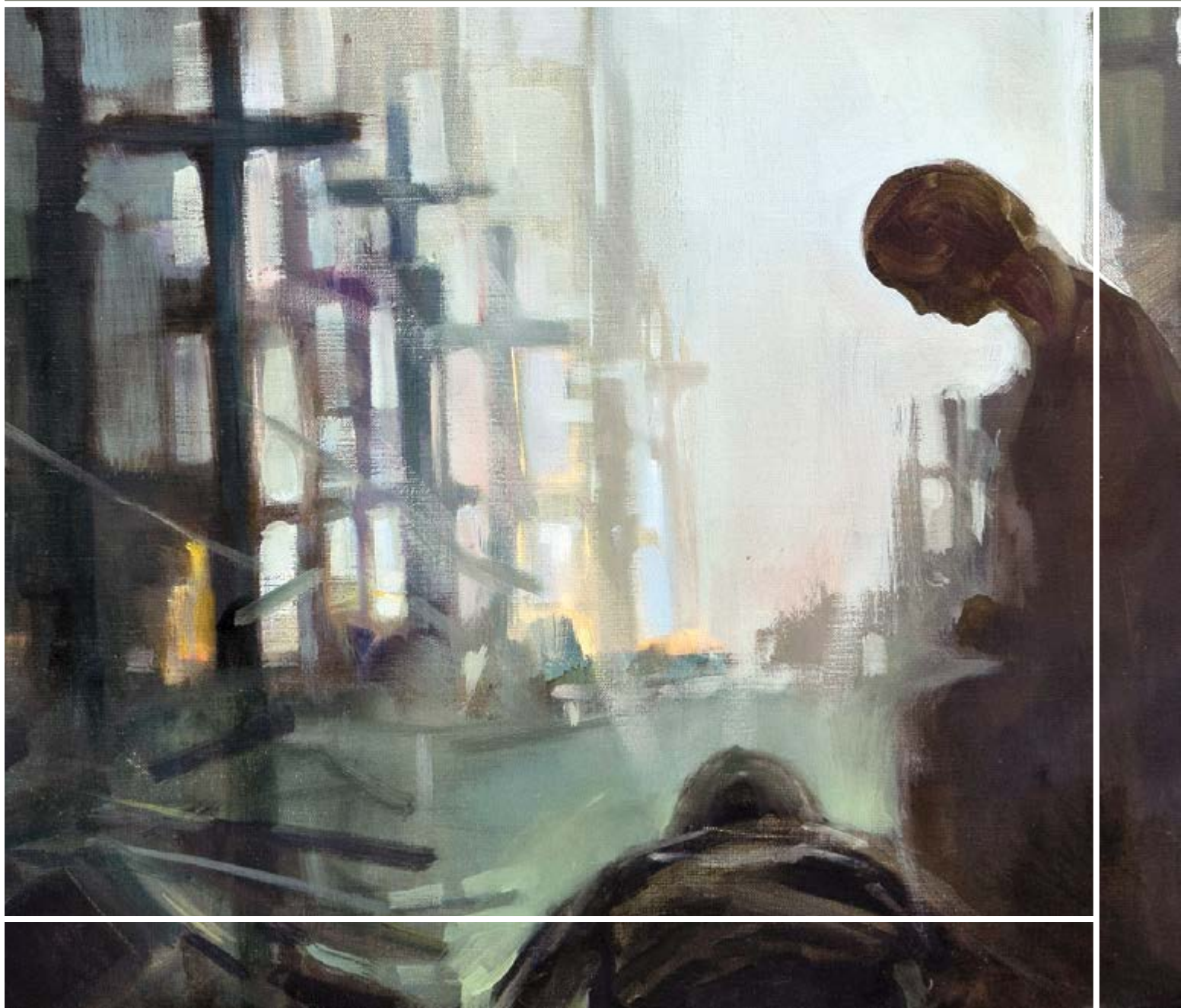


GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

# II WOJNA ŚWIATOWA

W TWÓRCZOŚCI WSPÓŁCZESNYCH MALARZY



GALERIA MALARSTWA HISTORYCZNEGO  
MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

**II WOJNA ŚWIATOWA**  
W TWÓRCZOŚCI WSPÓŁCZESNYCH MALARZY



### **Tadeusz Różewicz, *Ocalony***

Mam dwadzieścia cztery lata  
ocalałem prowadzony na rzeź.

To są nazwy puste i jednoznaczne:  
człowiek i zwierzę  
miłość i nienawiść  
wróg i przyjaciel  
ciemność i światło.

Człowieka tak się zabija jak zwierzę  
widziałem furgony porąbanych ludzi  
którzy nie zostaną zbawieni.

Pojęcia są tylko wyrazami:  
cnota i występki  
prawda i kłamstwo  
piękno i brzydota  
męstwo i tchórzostwo.

Jednako waży cnota i występki  
widziałem człowieka, który był jeden  
występny i cnotliwy.

Szukam nauczyciela i mistrza  
niech przywróci mi wzrok słuch i mowę  
niech jeszcze raz nazwie rzeczy i pojęcia  
niech oddzieli światło od ciemności.

Mam dwadzieścia cztery lata  
ocalałem  
prowadzony na rzeź.

(z tomu *Niepokój*, 1947)

# II WOJNA ŚWIATOWA

## W TWÓRCZOŚCI WSPÓŁCZESNYCH MALARZY

Katalog wystawy  
Pod redakcją Janusza Gmitruka i Tadeusza Skoczka

Warszawa 2020

**Wystawa poplenerowa „II wojna światowa w obrazach”**

Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego  
(29 listopada 2019 – 12 czerwca 2020)

**Wystawa „II wojna światowa w twórczości współczesnych malarzy”**

Galeria Malarstwa Historycznego Muzeum Niepodległości  
Pałac Przebendowskich Radziwiłłów  
(30 czerwca – 17 lipca 2020)

Akademia Historii i Literatury Polskiej oraz Słowiańskiej  
Fundacja Willa Polonia  
Galeria w Lublinie  
(28 lipca - 21 sierpnia 2020)

Biblioteka Kraków  
(1 – 18 września 2020)

Kuratorzy wystaw:

**Janusz Gmitruk, Stanisław Dziedzic, Tadeusz Skoczek**

ISBN 978-83-65439-42-0

**Wydawnictwo Muzeum Niepodległości**

# O WYSTAWIE

*II wojna światowa w twórczości współczesnych malarzy* to wystawa przygotowana przez twórców zorganizowanych w Ludowym Towarzystwie Naukowo-Kulturalnym działającym przy Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego. W 75. rocznicę zakończenia wojny artyści podjęli się niełatwego wyzwania upamiętnienia tego wydarzenia. Impulsem był plener malarski zorganizowany w Przewięzi jeszcze w okresie obchodów 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej (współorganizatorem było Muzeum Niepodległości). Odbyta się głośna wystawa w salach Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego. Pokazano plon wystawy poplenerowej, tradycyjnej formy współpracy z artystami, którzy przygotowali 57 obrazów.

Obecna odsłona tamtej wystawy jest rozwinięciem tematu. Przygotowano ją w związku z konferencją naukową „Gorzki smak zwycięstwa. Polski bilans II wojny światowej”. Konferencja, w związku z panującym stanem pandemii, odbywała się wyłącznie w środkach elektronicznego przekazu. Wystawa będzie miała w rzeczywistości ograniczony charakter uwzględniający stosowanie zasad ochrony epidemicznej. Dlatego organizatorzy dużą wagę przywiązują do katalogu tej wystawy.

Prezentowane dzieła sztuki przedstawiają walkę i męczeństwo narodu polskiego ze szczególnym uwzględnieniem problematyki Powstania Warszawskiego. Twórcy starali się w formie realistycznej i alegorycznej przedstawić wydarzenia

z minionego okresu, które ukazałyby w atrakcyjnej formie trudną tematykę. Szczególnie te obrazy, które odnoszą się do zbrodni dokonanych na narodzie polskim budzą grozę. Inne pokazują walkę i bohaterstwo narodu, a przede wszystkim młodego pokolenia patriotów. W galerii obrazów wyróżniają się portrety dzielnych oficerów września 1939 roku, walk partyzanckich i Powstania Warszawskiego. Większość obrazów prezentuje wojnę w realistycznej formie, są to dzieła profesjonalne autorstwa znanych i doświadczonych twórców. Wierzymy, że wystawa i katalog skłoni do refleksji nad tym okresem, który Polacy określają, jako gorzki smak zwycięstwa. Wystawa prezentowana jest w Galerii Malarstwa Historycznego Muzeum Niepodległości.

Pomysł galerii narodził się w 2016 roku, w trakcie realizacji rewitalizacji X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. Po zakończeniu projektu „Kompleksowa poprawa oferty kulturalnej i wzrost dostępności do kultury obiektów Muzeum Niepodległości w Warszawie poprzez rewitalizację i modernizację oddziału – Cytadeli Warszawskiej – w szczególności X Pawilonu, XI Pawilonu, Bramy Bielańskiej i dziedzińca” realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007-2013 Muzeum Niepodległości wygrało konkurs na kolejny duży projekt „Zwiększenie dostępności do kultury i zachowanie dziedzictwa narodowego poprzez poszerzenie oferty wystawienniczej oraz stworzenie Centralnego Magazynu Zbiorów

Muzeum Niepodległości”, jako RPO WM 2014-2020.

W oparciu o prace wykonane w wyniku realizacji tych projektów otworzyliśmy nową i nowoczesną wystawę „Więźniowie X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej”, nową Galerię Rzeźby oraz odnowioną Galerię Jednego Obiektu. Galeria Brama Bielańska Cytadeli Warszawskiej od początku prowadzi ożywioną działalność, zrealizowano tu już ponad 50 wystaw, w większości uzupełnionych o wydawnictwa: plakaty, ulotki oraz katalogi. Stworzono nowoczesne warunki magazynowe dla Działu Zbiorów i Biblioteki Naukowej. Opisał to szczegółowo Jan Engelgard w artykule „Między historią a współczesnością. X Pawilon Cytadeli Warszawskiej w polityce kulturalnej Samorządu Województwa

Mazowieckiego” zamieszczonym w pracy zbiorowej „Samorządowe instytucje kultury wobec wyzwań współczesności”.

Chociaż prace nad uruchomieniem galerii trwały od 2016 roku, oficjalnie nazwa Galeria Malarstwa Historycznego pojawiła się 1 sierpnia 2018 roku, kiedy dokonano się prezentacja dwóch obrazów pędzla Macieja Milewskiego *Maria Cetys – żołnierz Armii Krajowej*, olej na płótnie, 81,5×66,5 cm (2016) oraz *Rok 1944*, olej na płótnie, 88,5×72 cm, (2014), powstałych w cyklu *Wychowani na lekturach Henryka Sienkiewicza*.

W okolicznościowym materiale informacyjnym pisaliśmy:

Inspiracją do powstania cyklu obrazów poświęconych Powstaniu Warszawskiemu był temat od zawsze obecny w życiu pokolenia



autora i w jego życiu osobistym. Kiedy w latach pięćdziesiątych XX wieku chodził do szkoły podstawowej na Czerniakowie, spotkał uczestników tego zrywu. Ich opowieści, późniejsze dramatyczne losy – zostawiły w pamięci artysty trwały ślad. Po ukończeniu Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie do Powstania Warszawskiego wracał w malarstwie wielokrotnie. Namalował na ten temat około 30 obrazów.

Cykl poświęcony Powstaniu kontynuują także dwie najnowsze prace. Jedna z nich nosi tytuł *Maria Cetys – żołnierz Armii Krajowej*. Bohaterka płótna, *Maria Cetys (1914–1944)* pseudonim „Szympanś”, niezłomna sanitariuszka AK, jest synonimem bezgranicznego poświęcenia kobiet biorących udział w Powstaniu Warszawskim. Druga z prezentowanych prac, zatytułowana *Rok 1944*, nawiązuje do postaci kolegów autora ze szkoły, uczestników powstania, którzy w latach 50. ubiegłego wieku kontynuowali naukę przerwana przez powstanie. Była między nimi różnica wieku od 10 do 15 lat. Poznał ich powstańcze losy. Wielu z nich zniknęło z klasy w tajemniczy sposób i ginął

po nich ślad. „Prace te poświęcam, napisał artysta, koleżankom i kolegom w 74. rocznicę wybuchu Powstania Warszawskiego. Cześć ich pamięci”.

Maciej Milewski, jeden z najwybitniejszych malarzy zajmujących się problematyką historyczną, jest autorem kilku tysięcy prac, które znajdują się w wielu muzeach. Stworzył zespół ogólnopolskich malarzy działających jako Oddział Twórców Ludowego Towarzystwa Naukowo-Kulturalnego. Jest prezesem tego Oddziału. Ma w planach namalowanie jeszcze wielu obrazów poświęconych Powstaniu Warszawskiemu.

19 grudnia 2018 zaprezentowano w Galerii Malarstwa Historycznego kolejne obrazy, pisząc o ekspozycji:

Twórcom Galerii Malarstwa Historycznego przyświeca zamiar prezentowania różnych stylów malarstwa na przykładzie dzieł – w tym najświeższych nabytków – należących do zbiorów Muzeum Niepodległości. Co kilka miesięcy w Galerii wystawiane będą nowe prace. Od 19 grudnia roku 2018 do końca lutego 2019 można w niej oglądać 7 płócien. Wśród nich 3 obrazy pędzla Macieja Milewskiego: *Warszawa '44* (z 2014 r.), *Putkownik „Monter”* (z 2014) i *Dowódca Armii Krajowej Grot-Rowecki* (z 2016), a ponadto obrazy: Stanisława Bodesa *Zapomniana szarża Policji* (z 2009 r.), Mariana Adamczyka *Piłsudski i Witos* (z 2017), Natalii Shayon *Tadeusz Kościuszko przy globusie* (z 2017) oraz *Portret Kościuszki w sukmanie* (z 2017), którego autorem jest Hakob Mikayelyan.

W ramach kolejnych Dni Funduszy Europejskich zorganizowano (10 maja 2019 r.) w Sali im. Karola Beyera konferencję poświęconą podsumowaniu działań. Goście rozpoczęli obrady od zwiedzenia

Galerii Malarstwa Historycznego. Na stronie internetowej Mazowieckiej Jednostki Wdrażania Programów Unijnych tak relacjonowano to wydarzenie:

Konferencja rozpoczęła się od obejrzenia obrazów w Galerii Malarstwa Historycznego. Ideą galerii jest prezentowanie zbiorów Muzeum oraz rozszerzanie oferty o nowe dzieła. Każdego roku Muzeum kupuje nowe obrazy, nawiązuje także współpracę z artystami z zagranicy (<https://www.funduszedlamazowska.eu/aktualnosci/inauguracja-dni-otwartych-w-muzeum-niepodleglosci-w-warszawie/>)

Kolejna prezentacja nowych zakupów do Galerii Malarstwa Historycznego odbyła się 12 grudnia 2019 roku.

Kilka dni później, 18 grudnia 2019 roku, zaprezentowaliśmy wystawę Janusza Trzebiatowskiego *Armenia*.

*Szlakiem katedr i chaczkarów*. Ekspozycja ta przeniesiona została następnie do Lublina, gdzie odbyła się kolejna jej odsłona w ramach Akademii Historii i Literatury Polskiej oraz Słowiańskiej

działającej przy Fundacji Willa Polonia (29 stycznia – 24 lutego 2020). Obecnie wystawa ta czeka na prezentację w tamtejszej Bibliotece Wojewódzkiej im. Łopacińskiego.

**Janusz Gmitruk, Tadeusz Skoczek**

# KATALOG



# REGINA BALINOW



*Płonąca Warszawa 44*; 2014; 60 x 81 cm; akryl, płótno; MHPRL 18750



# WALDEMAR BOBROWSKI



**Prośba;**  
2019;  
akryl, płótno;  
73 x 54 cm;  
własność prywatna



**Brama;**  
2019;  
81 x 60 cm;  
akryl, płótno;  
MHPRL 18741

# ZBIGNIEW BUDZYŃSKI



***Stracone dzieciństwo 44;***

2019;

54 x 73 cm;

akryl, płótno;

własność prywatna





*Stracone dzieciństwo 44 – bracia*; 2019; 60 x 81 cm; akryl, płótno; MHPRL 18758

# ANNA CHEŁMICKA



***Polskie wojsko;***

2019;

101 x 70,5 cm (w oprawie);

pastel;

własność prywatna



***Przyjaciele;***  
2019;  
71 x 51 cm;  
pastel, płótno;  
MHPRL 18743

# ELŻBIETA CZAUSZ-MATEL



***Polski samolot bombowy „Łoś”;***

2019;

60 x 50 cm;

olej, płótno,

MHPRL 18733





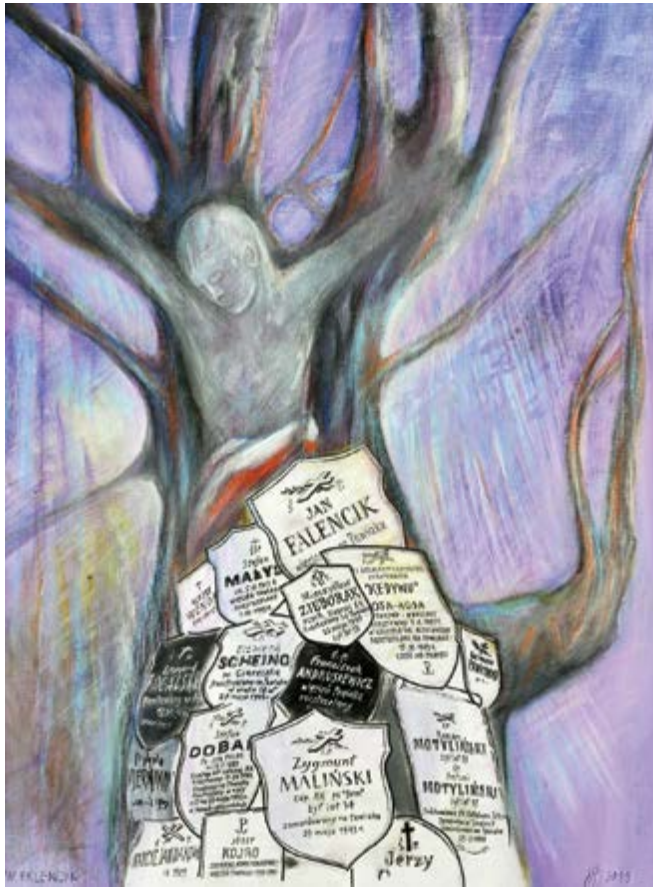
**Warszawa 1944;**  
2019;  
50 x 40 cm;  
olej, płótno;  
własność prywatna

# MIROŚŁAWA DAWIDOWICZ

*As przestworzy*; 2019; 54 x 73 cm; mieszana, płótno; MHPRL 18742



# WANDA FALENCIK-MASZNICZ



***Drzewo na Pawiaku;***

2019;

81 x 60 cm

akryl, pastel (olejny), płótno;

MHPRL 18746



***Polska Pieta;***  
2019;  
104 x 72 cm;  
akryl, płótno;  
własność prywatna



# PIOTR GAGAN



***Warszawskie dzieci;***

2019;

50 x 40 cm;

akryl, płótno;

własność prywatna



**Powstanie Warszawskie;** 2019; 60 x 81 cm; akryl, płótno; MHPRL 18751



***Orzeł Powstańczy;***  
2019;  
54 x 73 cm;  
akryl, płótno;  
MHPRL 18729

# MICHAŁ JANCZUK



***Ofiary wojny;***  
2019;  
81 x 60 cm;  
olej, płótno;  
własność prywatna





***W obronie ojczyzny;***

2019;

73 x 54 cm;

olej, płótno;

MHPRL 18747

# MARIA JANIGA

*Rany wojny*; 2019; 54 x 73 cm; olej, płótno; MHPRL 18755



# LARYSA JAROMSKA



**Okupacja;**  
2019;  
140 x 140 cm;  
olej, płótno;  
własność prywatna

# GRZEGORZ JODŁOWSKI

**Wrzesień 1939**; 2019; 50 x 60 cm; olej, płótno; MHPRL 18738





# IWONA JOŃCZYK



**Obrońcy Warszawy;** 2019; olej, płótno; MHPRL 18752

# IRMINA KUCHARSKA



**Co dalej;**  
2019;  
60 x 40 cm;  
olej, płótno;  
MHPRL 18735



**Znów lecą**; 2019; 50 x 60 cm; olej, płótno; własność prywatna



# ADAM KUNIKOWSKI



**Warszawa**  
**Krakowskie Przedmieście**  
**Godzina W;**  
2005;  
65 x 73 cm;  
własność prywatna



**Polskie drogi – wrzesień 39**; 2019; 50 x 80 cm; olej, płótno; MHPRL 18736





***Wyszli dumni niepokonani;***

2019;

70 x 60 cm;

olej, płótno;

własność prywatna



**Warszawa miasto 44**; 2019; 42 x 50 cm; olej, płótno; własność prywatna

# STANISŁAW KUREK

*Na linii frontu*; 2019; 40 x 50 cm; akryl, płótno; MHPRL 18744







*Sursum corda*; 2019; 40 x 50 cm; akryl, płótno; własność prywatna



# TEODORA KUREK

*Powstańcy na czatach*; 2019; 50 x 60 cm; olej, płótno; MHPRL 18745





**Warszawiacy w czasie powstania**; 2019; 50 x 60 cm; olej, płótno; własność prywatna

# JACEK MACYSZYN

*Oddział szwoleżerów (Armia Polska we Francji 1917–1918)*; 2019; olej, płótno; MHPRL 18757







**W marszu**; 2019; 50 x 60 cm; olej, płótno; własność prywatna



# MACIEJ MILEWSKI

*Mokra 1939 wrzesień*; 2019; 54 x 73 cm; olej, płótno; MHPRL 18655





***Plk Julian Filipowicz dowódca Wołyńskiej Brygady Kawalerii z cyklu „Żołnierze Września”;***  
2019; olej, płótno; własność prywatna

**Bielańska 1944** z cyklu „**Powstanie Warszawskie**”; 2019; 90 x 130 cm; olej, płótno; MHPRL 18657





# MIROŚLAW MIROŃSKI



***Młody Powstaniec;***  
2019;  
60 x 50 cm;  
olej, płótno;  
własność prywatna



**Dziecko wojny;** 2019; 29,7 x 42 cm; olej, płótno; MHPRL 18754



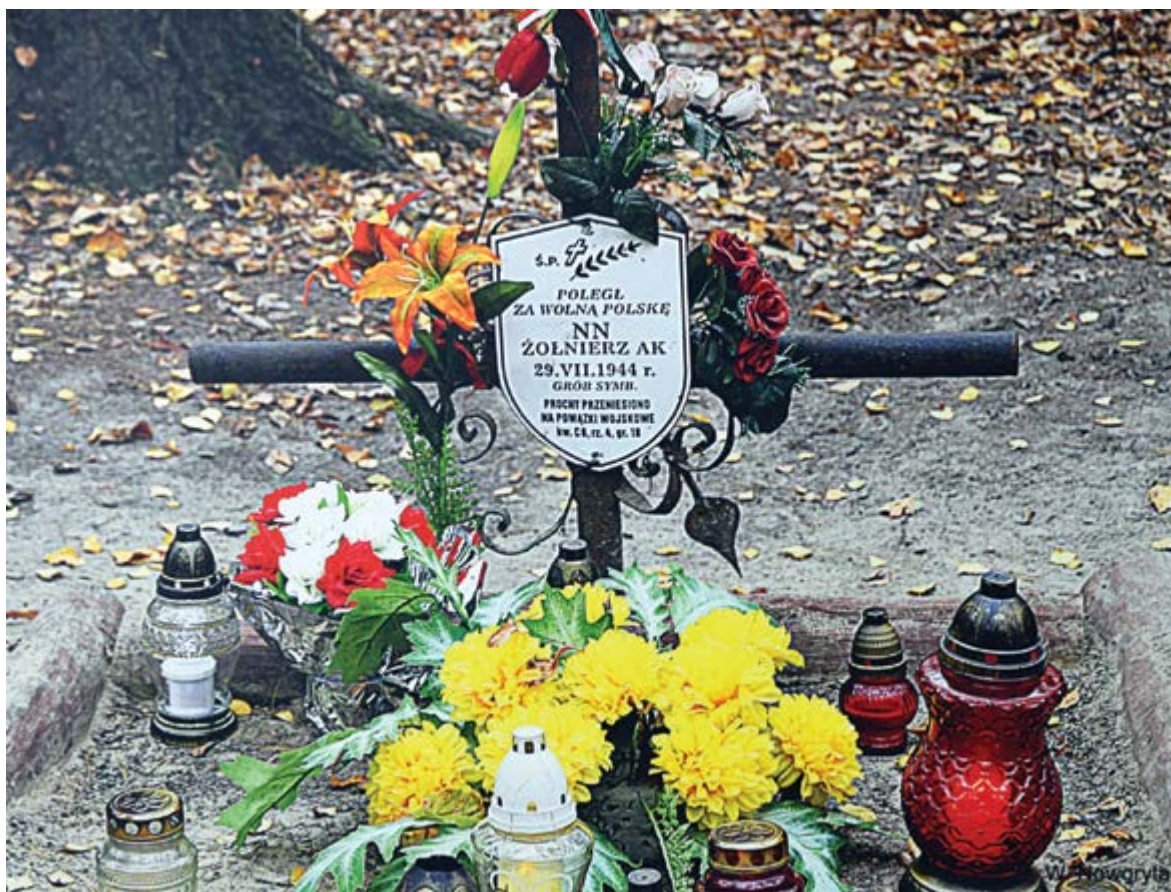
# WOJCIECH NOWORYTA



**Las kabacki II;**  
2019;  
80 x 60 cm;  
fotografia, reprodukcja, pianka;  
MHPRL/V-1529



*Las kabacki I*; 2019; 60 x 80 cm; fotografia, reprodukcja, pianka; MHPRL/V-1527





**Warszawa;** 2019; 60 x 80 cm; fotografia, reprodukcja, pianka; MHPRL/V-1528



# KATARZYNA ORTHWEIN

*Wojsko Polskie I*; 2019; 40,5 x 50 cm; monotypia, papier; MHPRL 18756





**Wojsko Polskie II**; 2019; 40,5 x 50 cm; monotypia, papier; własność prywatna



**Wojsko Polskie III**; 2019; 40,5 x 50 cm; monotypia, papier; własność prywatna

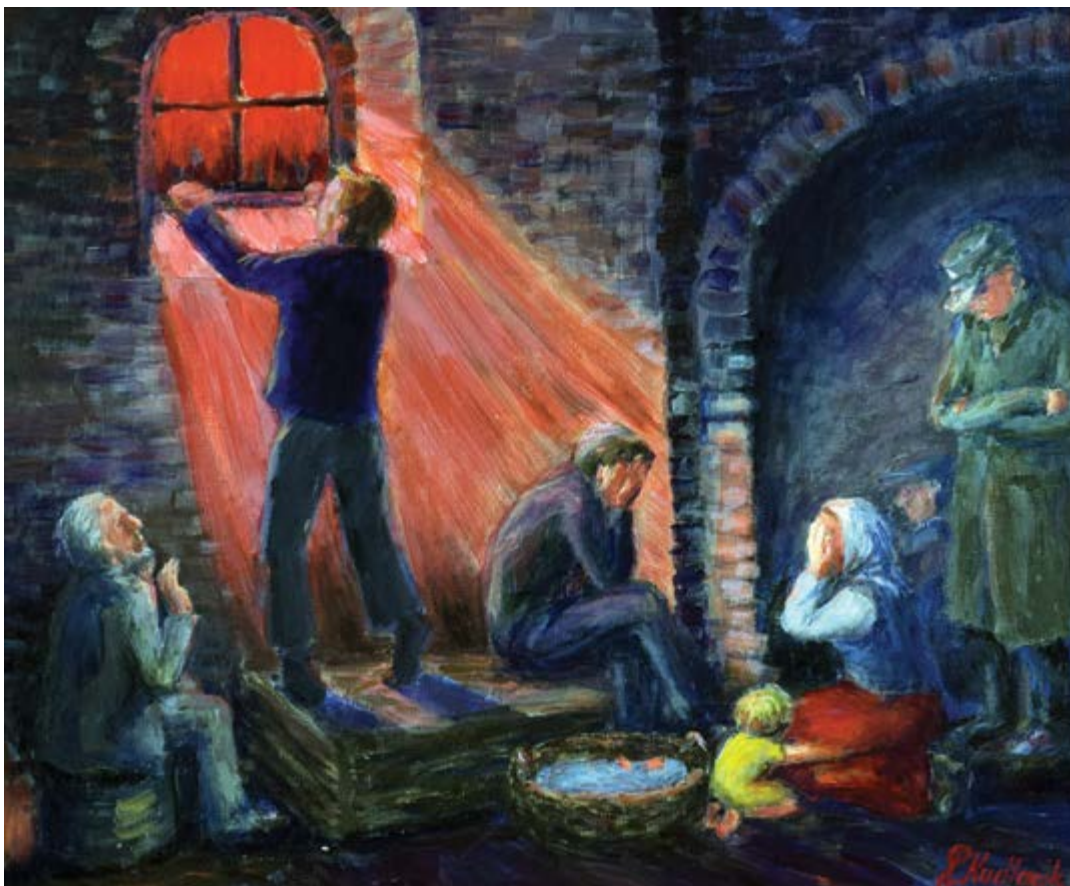


# EWA PIASECKA-KUDŁACIK

*Wojna I*; 2019; 40 x 50 cm; akryl, płótno; MHPRL 18739







**Wojna II**; 2019; 50 x 60 cm; akryl, płótno; MHPRL 18740



**Wojenne drogi ucieczki;**

2016;

30 x 40 cm;

akryl, płótno;

własność prywatna



**Wojenne podwórko;**  
2016;  
40 x 40 cm;  
akryl, płótno;  
własność prywatna

# KATARZYNA POPIŃSKA



## **Tęsknota**

z cyklu „Dzieci Powstania”;

2012;

60 x 50 cm;

własność prywatna





***Dziecięca radość***  
z cyklu „**Dzieci Powstania**”;  
2012;  
60 x 50 cm;  
własność prywatna



**Antoni Petrykiewicz –  
kawaler orderu  
Virtuti Militari;**  
2018;  
70 x 70 cm;  
olej, dykta;  
własność prywatna



**Kurier – Kazimierz Nowacki**; 2019; 54 x 73 cm; olej, płótno; MHPRL 18749

# ELŻBIETA RAŃCZKA



***Polacy do broni...;***

2019;  
60 x 50 cm;  
akryl, płótno;  
MHPRL 18748





**Wrześniowy bój – 1939**; 2019; 50 x 60 cm; olej, płótno; własność prywatna

# JERZY SADŁOCHA



***Warszawa ul. Podwale VIII-IX 1944;***  
2019;  
40 x 50 cm;  
olej, płótno;  
MHPRL 18734

# ANDRZEJ SOBIERAJ

*ORP Orzeł – po udanej akcji*; 2019; 54 x 73 cm; olej, płótno; MHPRL 18753



**Pieta Warszawska 1944; 2019; 60 x 81 cm; olej, płótno; własność prywatna**









Fundusze Europejskie  
Infrastruktura i Środowisko

Unia Europejska  
Europejski Fundusz  
Rozwoju Regionalnego



*Dostosowanie Pałacu Przebendowskich / Radziwiłłów do nowych funkcji kulturalnych i edukacyjnych, w tym dla osób niepełnosprawnych*

W ramach Osi Priorytetowej VIII: OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ROZWÓJ ZASOBÓW KULTURY

Działanie 8.1: OCHRONA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ROZWÓJ ZASOBÓW KULTURY – Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014–2020

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI

**Mazowsze.**  
serce Polski

[www.mapadotacji.gov.pl](http://www.mapadotacji.gov.pl)



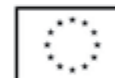
*Kompleksowa poprawa oferty kulturalnej i wzrost dostępności do kultury obiektów Muzeum Niepodległości w Warszawie poprzez rewitalizację i modernizację oddziału – Cytadeli Warszawskiej – w szczególności X Pawilonu, XI Pawilonu, Bramy Bielańskiej i dziedzińca*

W ramach Osi Priorytetowej VI: WYKORZYSTANIE WALORÓW  
NATURALNYCH I KULTUROWYCH DLA ROZWOJU TURYSTYKI I REKREACJI  
Działanie 6.1: KULTURA – Regionalnego Programu Operacyjnego  
Województwa Mazowieckiego 2007–2013

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI



[www.mapadotacji.gov.pl](http://www.mapadotacji.gov.pl)



*Zwiększenie dostępności do kultury i zachowanie dziedzictwa narodowego poprzez poszerzenie oferty wystawienniczej oraz stworzenie Centralnego Magazynu Zbiorów Muzeum Niepodległości*

W ramach Osi Priorytetowej V: GOSPODARKA PRZYJAZNA ŚRODOWISKU  
Działanie 5.3: DZIEDZICTWO KULTUROWE – Regionalnego Programu  
Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2014–2020

BENEFICJENT: MUZEUM NIEPODLEGŁOŚCI



[www.mapadotacji.gov.pl](http://www.mapadotacji.gov.pl)

Koordinacja organizacji  
**Teresa Kołakowska-Bajtlik**  
**Kamil Łopacki**

Projekt graficzny  
**Natalia Roszkowska**

Opieka redakcyjna  
**Ewelina Pilawa-Soroka**

Fotografie  
**Rafał Toczek**

Druk i skład graficzny  
**WPK Piotr Walewski**

ISBN 978-83-65439-42-0

**Wydawnictwo Muzeum Niepodległości**  
X Pawilon Cytadeli Warszawskiej  
ul. Skazańców 25; 01-352 Warszawa  
[sekretariat@muzeumniepodleglosci.art.pl](mailto:sekretariat@muzeumniepodleglosci.art.pl)



## Organizatorzy



Muzeum Niepodległości w Warszawie oraz Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego w Warszawie są jednostkami organizacyjnymi Samorządu Województwa Mazowieckiego

## Patronat medialny



Myśl Polska

artinfo.pl

HISTORIA  
.ORG.PL

TVP  
HISTORIA

MÓWIA  
WIEKI

STOLICA

Partner

diuna